

גליזן 22
ה'תשע"ט

פרשת
ויקרא

גליזן שז"ת

וַיְבַרְכֵנוּ
וַיְבַרְכֵנוּ

סימן פה - פ"ט

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו יתברך
אודן נזרית
החונה בעיד האבות באר שבע טובב"א

תולדות העינים

- סימן פהג
 ספרדי ששמע ברכת הגפן מאשכנזי שכיון להוציאו ידי חובת קידוש על יין שרובו מים אסור לו לטעום מהיין, על סמך ברכת הגפן שברך האשכנזי.
- סימן פוז
 מותר להלך עם שעון סולרי בשבת שנטען מהשמש ונדלק כשנכנס למקום חשוך.
- סימן פזט
 מותר לפתוח שקית קרח ולשתות ממנה בשבת ואח"כ לזרקה ואין לחוש בזה ליצירת כלי. וכן בשאר קופסאות שימורים מותר לאכול או לשתות תוכנם מהם ישירות ואח"כ לזרוק את הכלי.
- סימן פחיא
 גרוש שנשא בעולה מברך שבע ברכות יום אחד בלבד.
- סימן פטיב
 זוג שהתגרשו והתייחדו אחר הגירושין ונבעלה לו, ואנו יודעים בוודאות שאינם זהירים באיסור נידה, ממילא אין לחוש שהבעל קידש את גרושתו בביאה זו, ולכן מהדין אינה צריכה גט ממנו, אולם אם אנו חוששים שהם זהירים באיסור נידה, יש להצריכם גט שני [כשיש עדים על היחוד], שיש לחוש שעל כל פנים ירצה לתקן את ביאתו, ולקדשה בביאתו, וטוב להנהיג שבכל מקום שאפשר בזוג נשוי שהתגרשו והתייחדו לאחר הגרושין להצריכם גט לחומרא.
- מפתחות.....טז

גיליון שו"ת וקדוה וקדוה

מפי
 הרב אודן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
 לברכה והצלחה
 ולעילוי נשמת זכיו"ב
 פרטים בטל:
 0506491414
 0509013000

גרפיקה ועימוד:
 א.ש. אשדוד
 052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בחוקיך בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
 כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
 קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414 , 0509013000

סימן פה

(שו"ע אורח חיים סי' ר"ד ס"ה סי' ר"ט ס"א)

שאלה:

נשאלתי האם ספרדי ששומע קידוש מאשכנזי שמכוין להוציאו ידי חובת קידוש רשאי לשתות מהיין כאשר כשישית ממנו יין והשאר מים.

תשובה:

ספרדי ששמע ברכת הגפן מאשכנזי שכיון להוציאו ידי חובת קידוש על יין שרובו מים אסור לו לטעום מהיין, על סמך ברכת הגפן שברך האשכנזי.

א. הנה ידועה מחלוקת הפוסקים בדין ברכת הגפן על יין שרובו מים, דדעת רבינו יונה ומרן השולחן ערוך (בסימן רד סעיף ה), שביינות שלנו שהם חלשים אין לערב שלשה חלקים מים וחלק אחד יין כבזמנם, וכתב השולחן ערוך 'ונראה שמשערים בשיעור שמוזגים יין שבאותו מקום', והאגור שהובא בבית יוסף והביאו הרמ"א להלכה ס"ל שמברכים הגפן על יין שמזגו במים ובלבד שלא יהא היין אחד משה במים.

ובמשנ"ב (סקכ"ט וסקל"א) כתב לפרש שהרמ"א אינו חולק על השולחן ערוך, אלא מרן מיירי בשמרי יין שבהם אין להוסיף יותר משלשה חלקים מים וכל זה בזמנם, ואילו הרמ"א מיירי ביין ענבים עצמו שבו רשאי להוסיף עד חמשה חלקים מים, וכתב בפסקי תשובות (שם אות ח) שעל פי זה המיקל בשעת הדחק לערב עד חמשה חלקים מים נגד חלק אחד יין יש לו על מי לסמוך כסתומת הרמ"א והמשנ"ב. וכתב שבאורחות רבינו (ח"ג עמ' רכ"א) מביא בשם החזו"א זצ"ל שאמר שביינות שלנו אפשר להוסיף עד שליש מים ולברך בורא פה"ג ועל הגפן.

אמנם כף החיים (שם ס"ק לא) כתב שהרמ"א חולק על השולחן ערוך, דגם השולחן ערוך מיירי ביין ולא בשמרי יין, ולמרן אין לערב יותר משלשה חלקים מים וזהו בזמנם דוקא, ובזמננו לפי מה שנוהגים, ולרמ"א רשאי לערב ביין עד חמשה חלקים מים, מפני שעדיין יש לו טעם של יין, וצ"ע כף החיים שגם להאגור זהו רק במקומות שרגילים לערב בכך, ולרמ"א העיקר שנשאר טעמו יין, ולא תלוי ברגילות המקומות.

וכתב כף החיים (שם) בשם עולת תמיד שאין לערב יותר משיעור של חצי מים, ואפילו בשעת הדחק כשאין לו כי אם מעט יין לא יערב רוב מים, וכ"פ האליה רבה (סק"י) וכתב שכן דעת הלבוש וזהו טעמו שהשמיט דברי הרמ"א, וערוך השולחן (סעיף יד) כתב שיינות שלנו אינם ראויים למזיגה כלל ובמעט מים מתקלקלים וברכתן שהכל, וכ"ד המחצית השקל שם, וכ"פ הפמ"ג באשל אברהם (שם ס"ק טז) שיינות שלנו אינם חזקים, כל שיש רוב מים ראוי לברך שהכל, וכן דעת השואל ונשאל (ח"ג סימן לט) והגאון רבי חיים אריה ליב בשו"ת פני האריה החי (סימן לח) ובשו"ת אם לבינה (סימן כז) והובא כל זה להלכה בשו"ת חזו"ע ח"א (ס' ו' עמוד פ), וכ"פ בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"כ אות יח), וכ"פ בברכת ה' (ח"ג פ"ז סעיף מט).

ב. בענין אשכנזי שנוהג לברך ברכת הגפן על יין שרובו מים שמברך להוציא ספרדי שלהלכה צריך לברך שהכל, לכאורה יש לומר שאם מחויב לברך שהכל אין ברכת הגפן פוטרתו, שאם ברך בורא פרי הגפן על מים לא עלתה לו ברכתו כמבואר בשו"ע סימן רט (ס"א וב'), אמנם לענין קידוש אם קדש אשכנזי ביין שרובו מים וכיון להוציא ספרדי, העלה מו"ר בילקוט יוסף (ח"ד שבת כרך א עמוד רפא) שהספרדי

הרוגצ'ובר את המנהג שנהגו בקריאת המגילה שכשמגיעים לעשרת בני המן כל הקהל קוראים ביחד [ובחיי אדם (בהל' מגילה כלל קנה אות כב) שכתב דבאמת מנהג זה אינו נכון ע"ש] והוא משום דאמרינן בגמ' מגילה (טז ע"ב) דעשרת בני המן צריך לאמרם בנשימה אחת, ולכן אמנם דהקורא את המגילה יכול להוציא את הקהל ע"י השמיעה בענין קריאת המגילה משום שומע כעונה, אבל לענין נשימה אחת לא יכול להוציאם בזה, לכן קוראים את זה כל הקהל יחד ע"ש, ולפי זה מבואר דאף הגאון הרוגצ'ובר נקיט כדעת הגאון יעב"ץ.

וביסוד המתבאר מהט"ז נקטו כמה אחרונים כגון המהר"י חאגיז בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קנט) והביאו המחזיק ברכה חאור"ח (סימן מז, סק"ד) שכתב דהשומע דברי תורה מאחר צריך לברך ברכת התורה מאחר דשומע כעונה, ולכן אפילו לדעת האגור דס"ל דהרהור לאו כדיבור דמי, ולכן המהרהר בדברי תורה א"צ לברך ברכת התורה, מ"מ הכא דהוא שומע כעונה יברך. וכמו כן נראה דעת מהר"י כולי בספרו מעם לועז פר' יתרו והביאו בשו"ת יבי"א (ח"ב חאור"ח סי' יט אות יב) שכתב דכיון ששתה המקדש רביעית מכוס הקידוש, וכיון להוציא את השומעים חשיב קידוש במקום סעודה גם לדידהו, ואע"פ שלא ישתו הם בעצמם רביעית יין סגי להו בהכי, והביא דבריו אלו של מהר"י כולי ג"כ בס' זכור לאברהם, ובספר לבושי מכלול קונטרס אחרון (סי' א אות טז) ע"ש, אולם לעומת זה כתב רבינו החיד"א בברכי יוסף סי' (רעג סק"ב) שירא ה' יחוש לעצמו בזה, כי שתיית רביעית יין של המקדש אינה מועילה להחשב קידוש במקום סעודה אלא לגבי דיריה.

גם מופה"ד החזו"א (בחאור"ח סי' כט אות א) עמד שם מדנפשיה על מדוכה לבאר את גדר שומע כעונה, האם פרושו שיוצא יד"ח במעשה השמיעה לחוד, או דילמא שמתיחס אליו גם הדיבור של המשמיע, ולאחר שהאריך הרחיב

יצא ידי חובת קידוש דלא גרע מחמר מדינה שהרי יש רבים השותים מיינות אלו וגם הוא משכר, ואף שדעת מרן השלחן ערוך שאין לקדש בליל שבת אלא על היין, ואם כן לכאורה בני ישיבה ספרדים צריכים לקדש לעצמם אלא די"ל דמלבד מה שאפשר לסמוך על דברי הפוסקים החולקים הרא"ש והאור זרוע שהובאו בשולחן ערוך (סימן ערב סעיף ט ב"א קמא) שהרי אין הוא נכנס בספק ברכה לבטלה מאחר שאינו מקדש בעצמו, יש להוסיף עוד שמאחר ולמקדש עצמו חשיב כיון, שהרי המקדש נוהג כדעת הרמ"א שלדעתו חשיב שפיר יין, לכן גם השומע יוצא ידי חובה מהמקדש דשומע כעונה לכל הדינים נאמר, וכמו דכל מעשיו של המברך או הקורא מתייחסות מבחינה הלכתית לשומע, ולפי זה גם בנידון דידן ספרדי השומע קידוש מאשכנזי יוצא ידי חובה. ע"כ.

ג. ובשו"ת עטרת פז חלק א' (עמוד שמב - שמז) האריך בדיון זה וכתב מחלוקת האחרונים בגדר שומע כעונה, דדעת הט"ז (באור"ח סימן קמ"א סק"ג) שהסכים עם מש"כ הבית יוסף בשם האגודה והנמוקי יוסף דסומא שאמרו בפרק הקורא דאינו קורא בתורה היינו משום דאין לקרוא ע"פ, אבל אוקמי לאיניש אחרינא שפותח ורואה והסומא מברך ועומד בצידו שפיר דמי משום דהוי שומע כעונה. ע"ש. ואף שסוף סוף הרי אינו קורא מתוך הכתב, מ"מ באר הגרצ"פ בספרו "מקראי קודש" על פורים (סימן יג) דס"ל הט"ז ששומע כעונה פירושו, שבזמן ששומע נעשה כהקורא עצמו וכגופו, ולכן אם החזן קורא מהכתב אפילו שזה שומע על פה נעשה כאילו גם הוא קורא מתוך הכתב ע"ש, אולם הגאון יעב"ץ בתשובותיו שאילת יעב"ץ (ח"א סי' עה) שחלק בזה על הט"ז ס"ל שלא אמרינן שכל מעשיו של המשמיע מתייחסים לשומע, וממילא סוף סוף הוי כקורא ע"פ. וכן באר בס' המועדים בהלכה לרש"י זווין (עמוד רא) בשם הגאון

אמרין ביה גדר זה של שומע כעונה שמעשה המשמיע מתיחס לשומע, וא"כ הכא נמי י"ל בנידון דידן. והגם שלדעת מרן בשו"ע (אור"ח בסי' קלט ס"ג) סומא לא יעלה לתורה וגם כתב (בסי' קמא ס"ב) דהעולה לתורה צריך לקרוא יחד עם הש"ץ, ובב"י (שם) הביא את דברי הרא"ש כתשובותיו (כלל ג ס"י יב) שכתב שאם העולה לס"ת אינו יודע לקרוא ולחבר האותיות עם הש"ץ אסור שהוא יברך, והש"ץ יקרא ע"כ, ולפ"ז מתבאר דלעולם אף היכא דאמרין שומע כעונה עכ"פ בעינן שיהיה ראוי לבילה, וצ"ע.

איברא דיש להשיב ע"ז ג"כ לפי מש"כ רבינו החיד"א במחזיק ברכה הנ"ל (אור"ח ס"י מז סק"ד) שכתב לתרץ דברי הלק"ט שכתב דאם שומע ד"ת מאחר חייב גם השומע לברך ברכות התורה כדין הלומד, משום דשומע כעונה, ולפי שיטת הלק"ט דס"ל דכיון ששומע כעונה יכול לברך ברכת התורה, אע"פ שרק שומע איך כתבו הרא"ש והטור ומרן דאם לא יקרא העולה בנחת תהיה ברכתו לבטלה, וכתב לתרץ שאפשר לומר דסבר הרב הלק"ט דשאני הא דכתבו הרא"ש והטור ומרן בדין העולה לקרות בתורה, דהתם עיקר התקנה היתה שהקורא עצמו מברך, והגם שעתה משום שאינו יודע לקרוא כהוגן כמשפט נהגו שהש"ץ יקרא, מ"מ בהא צריך שהעולה יקרא בנחת שלא תהיה ברכתו לבטלה בזה, כי האף אמנם דקיי"ל דשומע בעלמא דינו כעונה, מ"מ בזה שהיתה התקנה מעיקרא שהקורא מברך על קריאתו צריך שעתה שהוא מברך והש"ץ קורא, שלפחות יקרא בנחת כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה דהכי תקון שהקורא מברך עכת"ד ע"ש. וראה גם למהר"י עייאש בספרו מטה יהודה (סי' קמא סק"ה) שג"כ עמד לבאר כיוצ"ב דשאני ענין קריאת התורה שכך היתה התקנה מעיקרא, דהעולה קורא ע"ש.

וממילא לפ"ז יש לתרץ ולומר גם הכא בנידון דידן בענין הסומא, דלעולם בעלמא אמרינן

בזה קמה וגם ניצבה דעתו דעת עליון, דענין שומע כעונה פירושו שהשומע מתאחד עם המשמיע עד שהדיבור של המשמיע מתייחס לשומע, וכן שאר פעולותיו של המשמיע מתייחסים לשומע, והביא ראיה לזה מדברי התוס' בפסחים (צט ע"ב ד"ה לא יפחות), שהעירו דיצטרך כוס לכל אחד ואחד מהשומעים הרוצים לצאת יד"ח הקידוש, והיינו טעמא דנהי דהווי שומע כעונה זה לגבי הדיבור, אבל מה שמחזיק המקדש את הכוס אין זה מתייחס אליו, ומיהו למאי דקיי"ל שא"צ כוס לכל אחד על כרחק היינו טעמא שהשומע הזה שמתכוין לצאת מהמשמיע כל מעשיו של המשמיע מתייחסים אליו, ואם הוא מחזיק כוס נעשה כאילו גם השומע יש לו כוס בידו והביא שם דכן מצא בשו"ת בית שלמה (סי' יז) ע"ש.

ד. והגם שיד הנטויה לדחות דעד כאן לא אמרינן שמתייחס מעשיו של המשמיע לשומע אלא דוקא דהווי בגדר כל הראוי לבילה דאין בילה מעכבת בו (קידושין כה ע"א) דהיינו שיש לו שייכות לדבר הזה, ויכול לעשותו בעצמו, כגון כשומע קריאת המגילה שהוא בעצמו ג"כ יכל לקרותה וכדו', אבל הכא אין לו שום אפשרות לעשות מעשה זה של הקידוש על יין כזה דהרי לגביו הווי כמיא בעלמא, וכיוצ"ב כתב הריטב"א (בחי' לסוכה לח) שמה שאמרו בגמ' דסוכה שם דשומע ואינו עונה יצא משום דשומע כעונה, זהו דוקא כשיכול לענות, אבל המתפלל שמונה עשרה ושמע קדיש וקדושה שאינו יכול לענות אינו יוצא ידי חובה בשמיעה דדמי להא דאמרו כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ע"ש, אולם לפי דברי הט"ז הנ"ל שכתב דסומא יכול לעלות לס"ת מדין שומע כעונה, ולפי ביאור הרב פראנק היינו משום דמעשה הקריאה מהכתב של הש"ץ נחשב ועולה כאילו הסומא גופיה קורא מתוך הכתב, והרי התם הסומא אינו ראוי לבילה שהרי לעולם אינו יכול לקראו מתוך הכתב, ואפ"ה

ולצאת בו יד"ח, כיון דסו"ס גם לדידיה הוי יין, רק שאינו יכול לשתותו עתה, משא"כ בנידון דידן הוי חסרון בגוף החפצא שהרי לא חשיב לדידיה כיון כלל, והוי ליה מיא בעלמא, א"כ לא דמי להתם.

וראיתי שבספר יד כהן (לרבי יוסף דוד כהן) בחילוקי מנהגים (עמוד 78) שנסתפק בכעין ספק דידן כאשר המארח אשכנזי מברך על חלה מתוקה המוציא, ויאכל הספרדי חלה מתוקה, האם יכול להוציא ספרדי בברכה זו או לאו, וכתב לכאורה יש לדמות לשומע קידוש מאשכנזי המקדש על יין שהוא רוב מים, ויש לדחות דאין לדמות לברכת המצות וצ"ע.

ולכן בנד"ד אף שידי קידוש יוצא ידי חובה אם שומע מאשכנזי שמברך על יין שרובו מים, כיון שיש כמה טעמים להתיר דלא גרע מחמר מדינה ואף בלילה במקום שאין לו יין או בדיעבד אם קידש יצא ידי חובה, ממילא אין חסרון אצל השומע שהוא ספרדי ואין לגביו ברכה לבטלה כיון שאינו טועם, והמעשה שעושה המקדש מתיחס גם אליו שאינו צריך לתפוס כוס ולשתות, והשומע מצד אחד יוצא ידי חובת קידוש דיחשב לו כאלו קידש על יין הואיל ולגבי המשמיע חשיב יין, ומצד שני לא חשיב שברך לשיטתו ברכה לבטלה על משקה שרובו מים, וסמך לדבר קידושין (מ) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, לכן יצא בזה ידי חובת קידוש, וכמו שבפסקו בילקוט יוסף ובעטרת פז (שם), אמנם לגבי טעימה עדיין הדבר בספק דסוף סוף אף שאמרינן שומע כעונה גם היכא דמחוסר בילה [דהיינו שהוא עצמו לא יכול לברך ברכה זו], מ"מ לגבי טעימה יש חסרון נוסף בחפצא שהמשקה הוא מים לגבי השומע, ואם נתיר לו לשתות, יחשב לא רק 'מחשבה רעה' דהיינו הברכה של המשמיע אלא גם 'מעשה רע' שטעם על סמך ברכת הגפן שלשיטתו היא ברכה לבטלה אם היה מברך בעצמו על משקה

דשומע כעונה שפעולותיו של המשמיע מתייחסות לשומע, אף במקום שאינו ראוי לבילה, ושאני הא דקריאת התורה שצריך שהמברך דוקא יקרא עם הש"ץ מהכתב שכך היתה התקנה מעיקרא.

ולפ"ז יוצא דאה"נ נקטינן כדעת הט"ז דשומע כעונה, היינו שכל פעולותיו של המשמיע מתייחסות לשומע אף במקום שאינו ראוי לבילה, ובכל זה האריך לדון בשו"ת עטרת פז (שם), וכתב להוכיח דממה שכתב ויוצא בשמיעתו יד"ח דהוי כי הא דכתב הרמ"א באור"ח (סי' ערב ס"ט) דמי שאינו שותה יין משום נדר דיכול לקדש עליו, וישתו אחרים המסובים עימו, ואם אין אחרים עימו יקדש על הפת ולא על היין, או ישמע קידוש מאחרים ע"כ. וה"ה בנזיר שיכול לשמוע את הקידוש מאחר שהוא מקדש על היין, דאמנם הוא שומע כעונה ומעשיו של המשמיע מתייחסים לגביו, ואם המשמיע מקדש ושותה את היין נימא דהנזיר ג"כ עושה כן, ונמצא דעשה איסור של שתיית היין דלא היא, כי דוקא במחשבה הטובה של קידוש על היין הוא יוצא יד"ח, אבל בצד האיסור של שתיית היין אין זה מתייחס לגביו, ובודאי דיוצא יד"ח בכה"ג, דהא קיי"ל שאם קידש ואחר שותה את היין דיוצא יד"ח. וכעין שכתב בשו"ת יבי"א ח"ו (תאור"ח סי' טז) דהא דאמרינן בשומע קדיש וקדושה בתפילת שמונה עשרה, דישמע מהש"ץ ויכוין לצאת יד"ח מדין שומע כעונה, דהא דלא חשיב לגביו הפסק באמצע התפילה, דהא אמרינן שומע כעונה ונמצא כאילו מדבר באמצע התפילה, דאמרינן מחשבה טובה מצטרפת למעשה ומחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה יעו"ש, והכ"נ י"ל בנזיר. והגם איברא דיש לומר דדילמא יש לחלק בין נידון דידן לענין נזיר והמודר מן היין, דהרי התם האיסור עליהם הוי איסור גברא כלומר שהיין בודאי ראוי להם לקידוש, ורק לעת עתה אסור להם לשתות ממנו, והוי לכאורה כמי שהיין מזיקו דיכול לשמוע הקידוש מאחר

ואחר זמן שאלתי את מו"ר מרן הראש"ל הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א בזה והשיב לי כנ"ל שאין לספרדי לשתות מיין שרובו מים כשכיון אשכנזי להוציאו בברכת הגפן.

שרובו מים, לכן נראה למעשה שאין להתיר לספרדי לטעום מיין שרובו מים כשכיון לצאת ידי חובה מברכת הגפן שברך עליו אשכנזי, וכיון להוציא בזה גם את הספרדי ידי חובה.

סימן בו

(שו"ע אורח חיים סי' שי"ג ס"ו)

כאן חשש איסור משום מתקן מנא. ויש להביא ראיה להתיר ממ"ש האליה רבה (סי' שח ס"ק ע):
בשר שחל יום שלישי משחיתתו בשבת ואם לא ידיחנו בשבת יאסר לבשלו, מותר להדיחו בשבת, שמכיון שמותר לטלטל בשר חי בשבת משום דחזי לאומצא (כמבאר בש"ע סי' שח סעיף לא), מותר גם להדיחו. כעין מ"ש בש"ע (סי' שכא סי"ב) שמותר להשקות הירק התלוש כדי שלא יכמוש. ע"כ. והדחתו אינה מועילה לתקנו אלא להמשכת מצבו הנוכחי, נמצא שאין תיקונו מועיל אלא להבא, שיהא מותר לבשלו אח"כ, לפיכך אינו נחשב כמתקן ומותר. וע"ש. וה"ה בנידונינו. שמכיון שעכשיו עדיין השעון פועל כהוגן, ואין שום היכר במצבו הנוכחי שהוא מתקנו, ואין תועלת במילוי אלא להבא, אין כאן איסור של מתקן מנא. ומותר למלאתו להבטיח המשך פעולתו. וכן פסק הגאון שואל ומשיב שתיתאה (סי' נג) וכו'.

ב. עוד כתב ביבי"א (שם) בדין אם מותר לענוד שעון אוטומאטי, שעל ידי תנועת היד מכונן את עצמו וממשיך לפעול. הנה דעת לנבון נקל שלפי מה שפסקנו לעיל להתיר למלאת בידים שעון שעודנו פועל, להבטחת המשך פעילותו, מכל שכן שמותר לענוד שעון אוטומאטי שעל ידי תנועת היד בלבד ממשיך לפעול. אלא שיש לברר הדבר לפי דעת המשנה ברורה ודעמיה שהחמירו במילוי השעון בידים גם כשעודנו פועל, אם עכ"פ בכה"ג יש להתיר מכיון שאינו ממלא השעון בידים רק ע"י

שאלה:

נשאלתי האם מותר לטלטל שעון סולרי בשבת שנמשען מהשמש ומאיר כשנכנסים עמו למקום חשוך.

תשובה:

מותר להלך עם שעון סולרי בשבת שנמשען מהשמש ונדלק כשנכנס למקום חשוך.

א. הנה בדין מילוי של השעון מהשמש תוך כדי הלכו בשבת אין לחוש משום מתקן מנא, משום דהוי ליה דבר שאינו מתכון במלאכה דרבנן, וכבר כתב להתיר בזה מרן מופת הדור זצוק"ל ביבי"א (ח"ו או"ח סימן ל"ה) בענין מילוי השעון בשבת לאחר שהפסיק לפעול, אם יש איסור בדבר משום מתקן כלי וז"ל: וראיה מדברי מרן השלחן ערוך (סי' שיג סעיף ו) וז"ל: מיטה וכוס של פרקים, אם דרכם להיות רפויים, (שאו אין לגזור משום שמא יתקע בחזקה), מותר להחזירם לכתחלה בשבת. וא"כ הוא הדין לשעון שהדרך למלאותו ברפיון ולא להדקו בחזקה יתר על המדה, מחשש פן יתקלקל, שמותר למלאותו בשבת וכו', וכשהשעון עודנו פועל כראוי, מצד הסברא הישרה נראה שאפילו למ"ד שאסור למלאת השעון שכבר פסק מלפעול, משום מתקן כלי, משום שבלעדי עריכתו מחדש אינו נחשב כלי, בנ"ד משרא שרי, שמכיון שבאשר הוא שם יש תורת כלי גמור על השעון, שעודנו יציב בפעולתו, אין

תנועת ידו. והנה בשבת ס"פ תולין (קמא:)
 אהא דתניא, סך אדם כל גופו שמן ומתעגל
 ע"ג קטבליא (עור שלוק שעושים ממנו משטחות
 לשלחן ולמיטה, רש"י) ואינו חושש, אמר רב לא
 שנו אלא שיעור לצחצחו, (שלא היה שמן כ"כ
 הנישוף לעור מגופו כדי לעבד העור, אלא שיעור לצחצחו
 בלבד, ומיהו איהו אפי' לצחצח לא מתכוין) אבל שיעור
 לעבדו אסור וכו', ואף על פי שלענין הלכה
 אנו רגילים לפסוק להחמיר בפ"ר בדרבנן
 עכ"פ היכא דניחא ליה, הכא דבלא"ה רבו
 המתירים לעשות כן לכתחילה, גם החושש
 לדברי המחמירים, בכה"ג הו"ל ספק ספיקא
 לקולא, שמא הלכה שמותר למלאתו בידים,
 ושמא פ"ר בדרבנן מותר. ומכ"ש שעדיין י"ל
 דהכא הוי כלאחר יד, שאין דרך למלאות
 השעון אלא בידים, והו"ל פ"ר בתרי דרבנן
 דשרי וכו', והן עתה ראיתי בס' אז נדברו
 ח"ב (סי' לט) שהפריז על המדה להחמיר גם
 בזה, מפני שהוא מסופק מאד אם זה נקרא
 דבר שאינו מתכוין, דלכאורה אף שאינו חושב
 על כך בתנועות ידיו, הואיל ומתחלה נעשה
 באופן זה להעריכו חשוב כמתכוין לכך ואסור.
 ע"ש. ואין דבריו מחוורים כלל, שבודאי
 דחשיב בכה"ג דבר שאינו מתכוין, וגם לדעתו
 שהדבר ספק לא הי"ל להחמיר בזה מכיון
 שרוה"פ מתירים למלאות בידים שעון שהוא
 פועל, והרבה מהם העידו שכן המנהג ג"כ,
 וא"כ אין לגבב חומרות בלי סוף. ולכן העיקר
 כד' החלקת יעקב שהתיר בזה. וכן העלה
 להקל ידידי הגרא"י ולדינברג בשו"ת ציץ
 אליעזר ח"ט הנד"מ (סי' כ). ע"ש. וכ"כ בס'
 שמירת שבת כהלכתה (עמוד קסב). וכן עיקר.
 וזה ברור. עכ"ל.

ג. וכמו כן הדלקת האור בשעון כשנכנס
 למקום חשוך הוי מלאכה דרבנן כיון שהאור
 בשעון הוא תאורת 'לד' (סימנך ל"ד ר"ת לא
 דאורייתא) ואינו חוט להט, שהיא דיודה שמאירה
 בלא חוט להט, ומאותו טעם יש להתיר דהוי
 דבר שאינו מתכוין במלאכה דרבנן, וכן כתב
 מו"ר מרן הראש"ל שליט"א בילקוט יוסף

(שבת ח"ה פסיק רישיה בשבת סעיף יד) דאם לא ניחא
 ליה במלאכת האיסור [האסורה מדרבנן], אף
 שהוא פסיק רישיה, כל שהאיסור מדרבנן דעת
 רוב הפוסקים דשרי, אחר שאינו מתכוין
 למלאכת האיסור. והוא הדין היכא דלא איכפת
 ליה. ובביאורים (ס"ק יד) כתב דכן מוכח מדברי
 התוספות בשבת (קג סע"א), ויומא (לה א) שתירצו
 דההיא דסוכה (לג ב) במיעוט ענבי הדס, הוי
 מתקן מדרבנן דוקא, משום הכי שרי היכא
 דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה. ובלאו הכי
 דעת כמה פוסקים דפסיק רישיה בדרבנן מותר
 אפילו היכא דניחא ליה, וכל שכן היכא דלא
 ניחא ליה. וכן דעת הרבה אחרונים, מהם:
 שו"ת באר יצחק (סימן טו ענף ה'), הגר"י טייב
 בספר ווי העמודים (דף ע'), וכן כתב בספר
 אגורה באהלך (דף כט), ומהר"י אלגאזי בספר
 ארעא דרבנן מ"ב (סימן קעח), ומהר"ך בשו"ת
 שואל ונשאל חלק ז' (סימן כב), ושכן דעת
 מרן השלחן ערוך. וכן כתב בספר תורת שבת
 (סימן שיד סק"ג וסימן שכו סק"ד). וכן דעת הגאון
 מליסא בחוות דעת (סימן צא סק"ח), וכן כתבו
 בשו"ת שואל ומשיב קמא (חלק א' סימן רי'),
 ובשו"ת דברי מלכיאל חלק ב' (חלק יורה דעה
 סימן מב אות לא), ובשו"ת מהרש"ם חלק ה'
 (סימן מח), ובספר משאת משה (פסחים טז),
 ובשו"ת אגרות משה (אורח חיים סימן קלג).
 וכמבואר כל זה בשו"ת יביע אומר חלק ד'
 (חלק אורח חיים סימן לד), וחלק ה' (חלק אורח חיים
 סימן כז אות ב'), וחלק ז' (אורח חיים סימן מ' אות
 ז'), ובשו"ת יחווה דעת חלק ב' (סימן מו, וסימן
 נב), וחלק ו' (סימן נג).

ד. עוד כתב בילקוט יוסף (שם) וז"ל: והגדרת
 לא ניחא ליה היינו, כגון במקרה חשמלי
 שפתיחת הדלת גורמת להכנסת אויר חם
 למקרר, ובכך מוקדמת פעולת המנוע של
 המקרר. ואף על פי שבחידוש פעולת החשמל
 להזרים אויר קריר ניחא ליה, בשביל קיום
 המאכלים, מכל מקום כניסת אויר חם או
 יציאת אויר קר, אינה נוחה לו, והרי הוא

דלא ניחא ליה. וכן בדעביד בארעא דחבריה
 חשיב פסיק רישיה דלא ניחא ליה, ומוכח דאף
 בדלא איכפת ליה מותר לכתחלה לדעתו ז"ל.
 [אלא שהמאירי שבת (כט: קג א) כתב לחלק
 בזה, וראה בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק
 אורח חיים סימן כא אות ה). ע"ש] עכ"ל.

בבחינת פסיק רישיה דלא ניחא ליה. וכמבואר
 כן בשו"ת יביע אומר חלק א' (סימן כא). ע"ש.
 והוא הדין היכא דלא איכפת ליה, כן מבואר
 מראיית הערוך (שבת קג א) מסוכה (לג ב) דאי
 אית ליה הושענא אחריתי חשיב פסיק רישיה

סימן פז

(שו"ע אורח חיים סי' שי"ד ס"ז)

בפטיש. ובהערה (שם 2) כתב שכ"כ הרא"ם
 בספר יראים השלם (סימן רעד במלאכת הבונה)
 וז"ל: שאין חייב משום מכה בפטיש אלא
 בדבר שאינו מחוסר בנין, שהכאת פטיש היא
 לאחר גמר בנין. עכ"ל. וכ"כ עוד שם במלאכת
 מכה בפטיש. ע"ש. וכ"כ המאירי (שבת קד:)
 וז"ל: שלא נאמר מכה בפטיש אלא במלאכה
 שנשלמה כולה, כגון שחצב אבן בהר ונתפרקה
 כולה מסביבותיה ונמצא שנשלמה מלאכת
 האבן אלא שלא נפלה, וזה מכה בפטיש
 ומפילה שנמצא המלאכה בגוף אותו דבר כבר
 נשלמה. וכן מה שאמרו (שבת עה:): בשקיל
 אקופי מגלימיה, שהרי הגלימה כולה עשויה.
 עכ"ל. וכיו"ב כ' בחידושי הר"ן (שבת עג:).

והוסיף ומ"מ אין לאסור גזירה שמא יתכוין
 לשתות ישירות מהשקית זה אינו, שהרי אפילו
 אם יתכוין לשתות ישירות מהשקית אינו עובר
 איסור מן התורה, שהרי אין השקית ראויה
 לשמש ככוס גמור, והו"ל ככלי גרוע וכל שכן
 אם פותחה ביד או בשיניים דהו"ל עושה כלי
 כלאחר יד ואסור מדרבנן בלבד, ולכן אין
 לגזור שמא יתכוין לשתות ממנה דהו"ל גזרה
 לגזרה, וכמ"ש בביצה (לג:): שמותר לקטום
 עצי בשמים להריח בהן ולא גזרינן שמא
 יתכוין לחצוץ בהם שיניו, כיון שאפילו אם
 היה מתכוין לכך אינו אסור מהתורה אלא
 מדרבנן ולא גזרינן גזרה לגזרה. ע"ש. ע"כ.

שאלה:

נשאלתי האם מותר לפתוח שקית מיץ קרח
 בשבת לשתות ממנה.

תשובה:

מותר לפתוח שקית קרח ולשתות ממנה בשבת
 ואח"כ לזרוק ואין לחוש בזה ליצירת כלי. וכן
 בשאר קופסאות שימורים מותר לאכול או לשתות
 תוכנם מהם ישירות ואח"כ לזרוק את הכלי.

בשולחן ערוך (סימן שיד סעיף ז) כתב חותמות
 שבכלים, כגון: שידה, תיבה ומגדל שהכיסוי
 שלהם קשור בהם בחבל, יכול להתירו או
 לחתכו בסכין או להתיר קליעתו, ודוקא כעין
 קשירת חבל וכיוצא בו וכו'.

ובספר מנוחת אהבה (ח"ג עמוד סא פרק טז סעיף
 ג) כתב וז"ל: אם יש משקה בשקית לא יתכוין
 לשתות ישירות ממנה רק להעביר את המשקה
 לכוס וממנו לשתות, ובהערה (שם 17) כתב שם
 שאם יתכוין לשתות את המשקה ישירות מן
 השקית נמצא שמתכוין לעשותה כוס ואסור
 משום מתקן מנא, שקודם פתיחתה לא היתה
 ראויה לשימוש כוס, וכל שמתקן ומשפר את
 שימושה הו"ל מתקן מנא. וציין למש"כ (בפרק
 כד סעיף ב) העושה בשבת פעולת גימור ויפוי
 בדבר שנגמרה עיקר מלאכתו, וראוי כבר
 לשימוש, הרי זה אסור מן התורה משום מכה

אתה הראת לדעת ששקית ניילון אינה חשובה לכלי, ואף שיש לחלק לגבי מלאכת שבת דתליא במלאכת מחשבת ומכה בפטיש שייך אף ביצירת כלי שאינו כשר לנטילת ידיים, מ"מ כאן אין דעתו לשקית אלא למשקה בלבד וכאמור, ואינו דומה לחותך שקית ניילון מגליל שיש בו משום יצירת כלי כי שם מתכוון לשקית, אף שהיא לשימוש חד פעמי, משא"כ כאן דעתו על המשקה בלבד.

יותר מזה יש לומר שגם בשאר קופסאות שימורים שפותחם ואינו משתמש בהם שימוש רב פעמי רק לאחר שמסיים לאכול תוכנם, אם מהם ישירות כגון במלפפונים חמוצים, או בדברים אחרים ששופך מהם לכלי אחר ואוכל משם, כמו שמשמע בפשטות מהפוסקים שהתירו פתיחת קופסאות שמורים שאינו עביד לקיום ואינו נחשב לכלי, אף אם לא היה כלי מעיקרו, כפקק מתכת של בקבוק יין, וכמו שהתיר בזה מרן הגר"ע זצ"ל וכן שמענו מבנו מו"ר מרן הראש"ל שליט"א (וראה הליכות עולם ח"ד עמוד רנ- רנג), ואף אם משתמש בקופסת שימורים להוציא מתוכה את תוכנה עד שיגמר, ולא אמרינן שצריך תחילה לשפוך תוכנו לכלי אחר ומהכלי האחר יקח את האוכל, וכגון בחבילת במבה לא שמענו מי מהפוסקים שהצריך להוציא את תוכנה לשקית אחרת פתוחה ומשם ליקח, ופוק חזי מאי עמא דבר.

וכן ראיתי שכ"כ בספר הליכות שבת (עמוד קעא אות יט) שאין בפתיחת קופסאות אלו יצירת כלי כי אין דעתו לאחסן בכלי שפתח שוב, אמנם מותר להחזיר אוכל או חטיף שנשאר לו לאותה קופסא או שקית שהוציא מהם, דזהו מוגדר כאותו שימוש ולא שימוש חדש. וכ"כ בפשטות (עמוד קנט אות א) להתיר שתיה מפחית שפותח אותה בשבת, ואין צריך להעביר את המשקה לכלי אחר.

וראיתי שכ"כ בספרו שו"ת תפלה למשה (ח"א עמודים רנט רסד) והוסיף שם שמ"מ אפשר להקל לשתות מהם ישירות ע"י קשית שתיה, כיון שאינו משתמש בפי ובדופני הפחית והשקית א"כ אינו עושה אותם כוס, ודוקא כששותה מהם ישירות בפה אסור שעושה אותם כוס ע"כ.

ואחר קידה חמש מאות, יש להשיב על דבריו דאין שתיה מהשקית מחשיבה את השקית לכלי, דכל כוונתו בזה רק להוציא את המשקה ממנו, בכל צורה שיצא, שהרי ברור כגון בשקית שוקו ששותה ממנה, היא הולכת ונמעכת ואין שום צורת כלי אפילו של כלי ארעי בזה, וכן דעת רוב בני אדם, וגם אם יתכוין לשתות קמעא קמעא ובנתיים השקית שומרת על הנותר, אין מחשבתו על הכלי כלל רק על המשקה בלבד.

ואין לומר שהואיל וגם כלי חד פעמי חשיב כלי, ולכן יהיה אסור להשתמש בו גם אם שותה בו רק פעם אחת, וכמו שכתב בחזו"ע (שבת ג' עמוד נה) שמותר לקדש בעת הצורך בכוס חד פעמי ודלא כאג"מ (ח"ג או"ח סימן לט) שאסר בזה, דמ"מ לכו"ע שקית אינה נחשבת לכלי דא"א לטול ידיים בשקית.

וכן ראיתי בספר פסקי תשובות (סימן קנט ס"ק יד) שכתב בשם ספר ברכות שמים (ס"ח' אות י"א) על משנ"ב (ס"ק יח) ע"ש וז"ל: ואף שתחילת תיקונו כך ועשוי להשתמש בו כך מ"מ כיון שאין לו 'תוך' קבוע אלא המים ממלאים ומנפחים חללו, אין זה בגדר כלי כלל, וכתב על דבריו הפסק"ת ומכאן נלמד לענין שקיות ניילון וגומי הרכים (ובכלל זה וואר"ם פלא"ש) שכשאין בהם מים נתבטל החלל שלהם שפסולים לנט"י בהחלט, ואע"פ שעשויים לקבל משקין ואין בהם שום נקב, ואף אם הניחם בתוך כלי והכלי מחזיק את הניילון שיהיה פתוח, מ"מ פסול לנט"י אלא יוציא הניילון ויטול ידיו מהכלי (אם הוא שלם וכשר לנט"י).

סימן פח

(שו"ע אבן העזר סי' ס"ב ס"ז)

שאלה:

נשאלתי עד מתי מברך שבע ברכות על גרוש שנשא בעולה שלא התחתנה.

תשובה:

גרוש שנשא בעולה מברך שבע ברכות יום אחד בלבד.

א. הנה כתב בשולחן ערוך (אבן העזר סימן סב סעיף ו) עד כמה מברכים ברכה זו (שבע ברכות חתנים), אם היה אלמן שנשא אלמנה, מברכין אותה ביום ראשון בלבד. ואם בחור שנשא אלמנה, או אלמון שנשא בתולה, מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה.

ויש לדון בבעולה שעדיין לא התחתנה האם דינה כבתולה שעדיין לא נשאת, או כאלמנה לפי שאינה בתולה.

ובפתחי תשובה (שם ס"ק ט) דן בזה, והביא שבתשובת נודע ביהודה (תניינא סי' ס"א) כתב דנואף שנשא בעולתא דידיה (וכ"ש באלמן שנשא בעולתא דלאו דידיה) דינו כאלמן שנשא אלמנה ואין מברכין ז"ב אלא יום ראשון בלבד. דעיקר ז"ב הוא מטעם שמחתו ושמחתה, וזה הוא אם לא טעמו טעם ביאה, משא"כ בנואף ונואפת שכבר טעמו טעם ביאה ואין להם שמחה כ"א כמו אלמן שנשא אלמנה ע"ש, ובתשובת שמש צדקה (סי' ה') הביא תשובת גינת ורדים (חא"ה כלל א') דנערה שנתפסה לזנות ואחר ימים כנסה אלמון אין לה ברכה אלא יום א' ושמחה ג' כו', ואין חילוק בזה בין זינתה לרצונה לאנסוה. ובמוכת עץ כתב דאע"ג דאין לה דין בתולה וכתובתה מנה, לענין ברכה לא יגרע ממנה משפט הבתולות, הואיל והיא חדשה אצלו שלא נבעלה לזולתו. והרב המחבר כתב עליו דנלמד מדבריו דאם היא

בעולתא דידיה ולא נבעלה לאחר דיינינן לה כבתולה לברכה ולשמחה וק"ו כשנבעלה לדידיה לאונסה. וכך פשט המנהג ע"ש (ומשמע דר"ל אפילו אם הוא אלמן מברכין ז"ב כמו באלמן שנשא בתולה). ובהגה מבין המחבר שם כתב דמתשובת דב"ש (סי' ע"ה) משמע דהוא הדין כשנבעלה ממנו אין לה אלא יום א' לברכה ע"ש. ובתשובת חתם סופר (סי' קכ"ג) פוסק להלכה דאלמון שנשא בעולה פנויה אפילו אם היא בעולתא דידיה אין לה אלא יום א' לברכה ושמחה ג', אך אם הוא פנוי נואף שנשא בעולה (או אלמנה) מברכין כל שבעה כמו לבחור, אלא כיון שהם בועלי נדות ואינם ראויים לברכה איך יקבלו פניהם פנים חדשות כל ז' חוטא בל יתנאה, אך אם ימצאו ריעים כמותם לחדש פנים כל ז' יברכו להם כל ז'. והביא שם דברי נו"ב תניינא הנ"ל שכתב דאין מברכין ז"ב אלא יום א' כיון שכבר טעמו טעם ביאה והשיג עליו, וכתב דאין ספק כי תרווייהו איתנהו חיבת ביאה וחיבת חופה כמבואר בכתובות (נ"ו), אלא מספקא לן סתם איזה מהם קונה אבל תרווייהו איתנהו, ונראה דעל כל א' נתקן ברכה, אלא בחור הנושא איכא תרתי חיבת נישואין חדשים וביאה חדשה, אבל מ"מ בחדא מנייהו נמי מברך כו', נמצא דעל ביאת בתולה בלא חיבת נישואין ראשונים מברך, וגם על חיבת נישואין ראשונים בלא חיבת ביאה מברך, וא"כ אף על פי שטעם טעם ביאה כיון שהיא נישואין ראשונים שלו מברך כל ז' וכן צריך לשמחה כל ז' אפילו היא בעולתא דיליה שלא יברך והוא ישכים למלאכתו עכ"ד, וע"ש עוד שעמד על לשון הש"ע דלקמן (סי' ס"ד ס"ב) איתא הנושא את הבעולה צריך לשמוח עמה ג"י כו', ושינה לכתוב בעולה במקום אלמנה להורות דנכנסה לחופה ולא נבעלה אינה בכלל אלמנה אלא משמחה כל ז' (וכמ"ש הב"ש בשם הב"ח שם) משום

בעולה שלו, ובתשובת שמש צדקה (סי' ה') הביא תשובת גינת ורדים (חא"ה כלל א') שאם היא בעולה שלו יש לו שבעה ימים לברכה, מ"מ החת"ס דחה דבריהם להלכה ופסק שאף בבעולה של אחר אם עדיין לא נשאת, וכעת נשאת לבחור יש לה שבעה ימים לברכה, שעל חיבת נישואין לבד או על חיבת ביאה לבד מברך ז' ברכות. ע"כ.

ואמנם בהר"ן (כתובות ז.) מבואר טעמו של דבר שברכת חתנים נתקנה על שמחת לבו של חתן, ולפי זה יוצא דרוקא בבחור שנושא בעולה, צריך לברך ז' ברכות כיון דאיכא עכ"פ חיבת נישואין דיליה, משא"כ בגרוש שנושא בעולה אף שהיא עדיין לא נשאת, ויש לה חיבת נישואין, לחתן אין חיבת נישואין ולא חיבת ביאה ולכן לגרוש שנושא בעולה מברך יום אחד בלבד, וכ"פ מרן מופת הדור זיע"א ביב"א (ח"ה אבהע"ז סימן יא) והביאו מו"ר מרן הראש"ל שליט"א בשובע שמחות (ח"א עמוד ש).

דבעיא פיוס, א"כ לפי הנ"ל ה"ה לענין ברכה ז' שהרי יש לו חיבת ביאת בתולה ואמאי נקט כאן אלמן שנשא אלמנה אינו מברך אלא יום א' היה לו ג"כ לדקדק ולכתוב אלמן שנשא בעולה, אבל השתא דנקט שנשא אלמנה משמע אפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה אינו מברך אלא יום א', ואמאי, וכתב לתרץ ע"פ מה דאיתא בכתובות (י"א ע"ב) כנסה ראשון לשם נישואין ויש לה עדים שלא נסתרה, אין השני יכול לטעון טענת בתולים כו', וא"כ בסי' ס"ד לענין שמחה נהי שהיא אצלנו בחזקת בעולה מ"מ היא יודעת בנפשה שלא נבעלה הרי צריכה פיוס וצריך לשמחה כל ז', אבל כאן לענין ז"ב איך נברך ז"ב והיא אצלנו בחזקת בעולה ואפילו עדים מעידים אין נאמנים ע"ש. מיהו אכתי צ"ע לפ"ד הכנה"ג שהביא הבה"ט לקמן (סי' ס"ז סק"א) ע"ש]. עכ"ד.

ב. לפי זה יוצא שאף שדעת הגו"ב (תנינא סימן ס"א) ובשו"ת דבר שמואל (סימן ער"ה) שאלמוך או גרוש לא יברך אם היא בעולה אפילו

סימן פט

(שו"ע אבן העזר סי' קמ"ט ס"ב)

לפי שאין עדים על היחוד], אולם אם אנו חוששים שהם זהירים באיסור נידה, יש להצריכם גם שני [כשיש עדים על היחוד], שיש לחוש שעל כל פנים ירצה לתקן את ביאתו, ולקדשה בביאתו, וטוב להנהיג שבכל מקום שאפשר בזוג נשוי שהתגרשו והתייחדו לאחר הגרושין להצריכם גם לחומרא.

א. הנה באר לנו מרן מופת הדור כיביע אומר ח"ו (אבן העזר סימן א) דמבואר במשנה בגיטין (פא) המגרש אשתו מן הנישואין ולנה עמו בפונדקי, ב"ש אומרים א"צ גט שני, וב"ה אומרים צריכה ממנו גט שני, ואמרינן התם

שאלה:

נשאלתי גרוש שאינו דתי שנתייחד עם גרושתו למשך חודש בלי שהשכנים ראו ובא עליה, האם יש להצריכם גם שני.

תשובה:

זוג שאינם שומרי תורה ומצות שהתגרשו והתייחדו אחר הגרושין ונבעלה לו, ואנו יודעים בוודאות שאינם זהירים באיסור נידה, ממילא אין לחוש שהבעל קידש את גרושתו בביאה זו, ולכן מהדין אינה צריכה גט ממנו [ובפרט אם לא ראו אותם אחרים שאין לחוש לקידושין כלל

זנות עד שיפרש שבעל לשם קידושין. ושם (סי' קמט ס"ו) הביא להלכה דברי הריב"ש הנ"ל. וכ"פ הרמב"ם בהגה (סי' כו ס"א). ע"ש.

ב. ובשו"ת הרדב"ז ח"א (סי' שנא) שנשאל ג"כ במומר שגירש את אשתו קודם שהמיר, ואחר שהמיר נשא אותה בערכאותיהם ונתיחד עמה בפני עדים, אם צריכה גט, וכתב, דלא אמרו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא בישראל כשר הזהיר במצות דלא שביק היתרא ואכיל איסורא, או בסתם ישראל, משא"כ בזה שהוא פרוץ בעריות ובנכריות אתרע חזקתיה ולא שייכא ביה חזקה זו, וכמ"ש הראב"ד בהשגות (פ"י מגירושין הי"ט) לתקן ד' הגאונים, דמיירי במוחזק בכשרות, אבל בפרוץ בעריות אין חוששין לקידושין. ועוד דבנ"ד כיון שנשאה בערכאות ודאי ששוב אינו רוצה בדת משה וישראל ואיך נחוש לשמא בעל לשם קידושין והוא אינו חפץ בתורת קידושין. וכיו"ב כתב הריב"ש בתשובה (סי' ו'). ומכאן אתה למד שהמתיחד עם גרושתו בעדים והיא בנדתה שא"צ גט, שמכיון שאינו זהיר בנדה ולא חייש לאיסור כרת ודאי דלא חייש לבעילת זנות, ולא בעל לשם קידושין, וא"צ גט. עכת"ד.

אולם מדברי הרדב"ז עצמו בח"ד (סי' רעז), שנשאל בדין אשה שהוציאה בעלה משום זנות ונתיחדה עמו בפני עדים אם צריכה גט, והשיב ע"פ המשנה בגיטין (פ"א) הנ"ל, המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים א"צ הימנו גט שני וב"ה אומרים צריכה ממנו גט שני, ואמרינן עלה בירושלמי, א"ר יוסי ב"ר בון, ב"ש כדעתייהו דאמרי לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר, הילכך מזוהמת היא לפניו ואינו חשוד עליה, לפיכך א"צ ממנו גט שני, וב"ה כדעתייהו דאמרי אפי' הקדיחה תבשילו ואינה מזוהמת לפניו לפיכך חשוד עליה וצריכה גט שני. והירושלמי הזה הביאוהו התוס' (גיטין ע"ט: ד"ה ב"ש) והמפרשים. ומוכח שאם הוציאה משום ערות

שאפילו לא ראוה שנבעלה לב"ה צריכה גט שני, שהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. וכ"פ הרמב"ם (בפ"י מה' גירושין הי"ט) והטוש"ע אה"ע (סי' קמט ס"ב).

ובתשובת הריב"ש (סי' ו') נשאל באנוס שנשא אנוסה בחוקותיהם, וישבה עמו כאשתו לכל דבר עד שנתעברה ממנו, ואח"כ עזב אותה, ועקבותיו לא נודעו, וכתב, שלכאורה יש לעיין בזה מהמשנה דגיטין הנ"ל, והכא נמי י"ל חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ומדין המשנה הנזכר הורו קצת מן הגאונים שכל אשה שנבעלה בפני עדים צריכה גט ממנו. אולם הרמב"ם (בפרק י' מהלכות גירושין הלכה י"ט) דחה הוראת הגאונים בשתי ידיים, וכתב שדבריהם רחוקים מדרכי ההוראה, שלא אמרו חכמינו ז"ל חזקה זו אלא באשתו שגירשה בלבד או במקדש על תנאי ובעל סתם שהרי היא אשתו, ובאשתו הוא שאמרו שחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, עד שיפרש בהדיא כן, אבל בשאר אנשים כגון פנוי הבא על פנויה אין חוששין לומר שמא לשם קידושין בעל. וכן הסכים הרשב"א ז"ל, וכ"כ הרמ"ה והרא"ש והרבה מן האחרונים. ואם יאמר האומר שאף הרמב"ם לא אמרה אלא בפנוי הבא על פנויה בדרך מקרה, אבל זה שנשאה והתנה עמה להיות כאשתו הו"ל כאילו פירש ואמר לעדי יחוד שדעתו לבעול לשם קידושין, יש להשיב ולומר דאדרבה איפכא מסתברא, שאפילו לדברי הגאונים דבסתמא אמרינן לשם קידושין בעל, בנדון דידן שהתנו בנישואין כחקות העכו"ם, הרי זה כאילו פירשו שאין דעתם לשם קידושין כדמו", וא"כ אינה אצלו כנשואה אלא כפילגש בלא כתובה וקידושין וכו', ועוד שזו היתה בחזקת נדה שלא היה להם מקוה טהרה, ואם לאיסור כרת התיר עצמו בביאתו איך יחוש לאיסור קל של פנויה. עכת"ד. ומרן הש"ע באה"ע (סי' קמט ס"ה) פסק כד' הרמב"ם הנ"ל, שלא אמרו חזקה זו אלא באשתו שגירשה או במקדש על תנאי ובעל סתם, אבל שאר כל הנשים בחזקת שבעל לשם

וכן מוכח בכנה"ג (סי' קמט הגה"ט אות ב) בשם המאסף ע"ש. הא קמן שמחלק בין איסור נדה שהוא בכרת שאז אמרי' לאיסור כרת התיר עצמו לאיסור קל דפנויה לא כ"ש, לבין כשעובר על איסור לאו נולפ"ז יש ליישב קושית האבני מילואים (סי' לג סק"א) על הרדב"ז (סי' שני"א) הנ"ל, ממ"ש הרשב"א בתשובה, והובא בבית יוסף (סי' יז) ע"ש, שי"ל שאין ראייה מכאן נגד הרדב"ז, דשאני הכא דליכא אלא איסור עשה דונטמאה, מש"ה כל מה שיכול לתקן לעשות בהיתר עושה ובוועל לשם קידושין. משא"כ באיסור נדה דחמיר שיש בו כרת. וכ"כ בשו"ת קול אליהו ח"ב (תאה"ע ס"ס מ) וכ"כ בשו"ת עמודי אש (סי' כ אות כ)

גם בשו"ת חקרי לב (תאה"ע סי' לח דנ"ח סע"א) עמד בסתירת ד' הרדב"ז, וכ' שדוחק לחלק בין איסור כרת נדה שאז אינו חושש לתקן איסור הקל משא"כ כששניהם איסורים שוים, דממ"נ כיון שבידו לתקן יתקן. ועוד דהתם נמי איסור לאו דמחזיר סוטתו טומאה כתיב, כעריות, וחמיר טפי מביאת זנות בעלמא. וצ"ע. ע"כ. אולם הגר"ש קמחי בס' ימי שלמה (דקי"ז ע"א) אחר שעמד בסתירת ד' הרדב"ז, והביא מ"ש בשו"ת שמחת יהודה (בסי' יז) לחלק בין איסור לאו לכרת, ולא שוה לו דמה לי איסור לאו מה לי איסור כרת, ודחה הרהמ"ח דאה"נ שיש לחלק בזה, והא דאמרי' (יבמות קיט) מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת היינו בלאו שיש בו מלקות וכמ"ש ה"ה במל"מ (פ"א מה' יום טוב הי"ז), משא"כ בזה שי"ל שאין לוקין על לאו זה, משום דהוי כעין לאו שבכללות, וכמ"ש ה"ה (בספ"א מה' איסורי ביאה) אף שאינו מוסכם. ועכ"פ שפיר מצינן לחלק בין כרת לאיסור לאו דקיל. ולפמ"ש התה"ד (סי' רט) דהך חזקה דאין אדם עושה בעילתו בע"ז לא אלימא כ"כ ובסברא כל דהו דחינן לה, י"ל שכל שעבר על איסור טומאה אתרעאי חזקה זו. ודלא כהרדב"ז. עכת"ד.]

אתה הראת לדעת הרדב"ז בח"א (סימן שנא) שלא הצריך גט בבעילת מומר שהיה נשוי

דבר, אף ב"ה מודו שא"צ גט שני כיון שמזוהמת היא ולא בעיל לה, דליכא למימר דב"ה גוזרים ביוצאת משום ערות דבר אטו היוצאת משום הקדיחה תבשילו שלא תחלוק בנשים, שהרי היא גופא אינה אלא חומרא בעלמא וחששא כל דהו וכו'. (וזה שלא כד' הקרבן העדה שם). ומיהו כל זה כשלא ראוה שנבעלה, אבל ראוה שנבעלה נלע"ד דבכה"ג צריכה גט שני, שכיון שראינו שבעל ולא מזדהמא ליה כל מה שאפשר לו לתקן מתקן, דאי בעיל לה לשם זנות איכא תרתי איסורי, חדא משום בעילת זנות, ועוד איסורא דידיה דכתיב אחרי אשר הוטמאה, ומש"ה בעיל לשם קידושין לתקן שלא תהיה בעילת זנות רק בעילת איסור סוטה, ואף על פי שעתיד הוא לגרשה השתא מיהא מתקן הוא, ולא הויא בעילת זנות. תדע דהא טעמא דב"ש במתני' משום דמיירי שמצא בה ערות דבר ומזוהמת היא לפניו, ובגמ' דידן אוקימנא למתני' בשלא ראוה שנבעלה, האי בשראוה שנבעלה אמאי תנן בסיפא ומודים בנתגרשה מן האירוסין שא"צ גט שני שאין לבו גס בה, אלמא בשראוה שנבעלה מודו בית שמאי שצריכה גט שני אף על פי שגירשה משום ערות דבר, שכיון שבעל הרי אינה מזוהמת לפניו ובעל לשם קידושין. ומינה לב"ה שאפילו ראה בה ערות דבר אם ראוה שנבעלה צריכה גט, וכ"ש הוא. עכת"ד.

הא קמן דס"ל להרדב"ז שאע"פ שעכ"פ בועל באיסור מה שיכול לתקן מתקן, וה"נ כשבעל נדה י"ל שבעל לשם קידושין, ולא יעשה שני איסורים, נדה ובעילת זנות. וצ"ל שהרדב"ז מחלק בזה בין איסור נדה שהוא בכרת, וכיון שאינו חושש לאיסור כרת כ"ש שאינו חושש לאיסור בעילת זנות, אבל באיסור סוטה שאינו חמור כ"כ ואין בו כרת מה שיכול לתקן מתקן ובוועל לשם קידושין. ועכ"פ הרי תנא דמסייע ליה להרדב"ז הוא הריב"ש בתשו' (סי' ה) הנ"ל, דהיכא דלא חייש לאיסור נדה לא שייכא ביה חזקה זו.

שו"ת עידיל הנדסה

נידה, ממילא אין לחוש שהבעל קידש את גרושתו בביאה זו, ולכן מהדין אינה צריכה גט ממנו, אולם אם אנו חוששים שהם זהירים באיסור נידה, יש להצריכם גט שני, שיש לחוש שעכ"פ ירצה לתקן את ביאתו, ולקדשה בביאתו, [וטוב להנהיג שבכל מקום שאפשר בזוג נשוי שהתגרשו והתייחדו לאתר הגרושין להצריכם גט לחומרא, כדי לא לחלק בין המקרים, ולהזהירם מחומר איסור יחוד אחר הגירושין].

מפני שלא חש לאיסור נידה שהוא בכרת, ממילא ודאי לא חש לתקן בעילת זנות, משא"כ הרדב"ז בח"ד (סימן רעז) שהצריך גט בבעילת מוציא גרושתו משום שם רע משום שבכה"ג יש לחוש שרוצה לתקן עכ"פ איסור בעילת זנות אף שישאר לו איסור סוטה שהוא בלאו.

ולכן אם בא לפנינו זוג שאינם שומרי תו"מ ואנו יודעים בוודאות שאינם זהירים באיסור

מפתחות

סימן פה

בענין ספרדי ששמע ברכת הגפן מאשכנזי שכיון להוציאו ידי חובת קידוש על יין שרובו מים הביא באות א' מחלוקת הפוסקים דדעת רבינו יונה ומרן השולחן ערוך (בסימן רד סעיף ה), שביינות שלנו שהם חלשים אין לערב שלשה חלקים מים וחלק אחד יין כבזמנם, וכתב השולחן ערוך ונראה שמשערים בשיעור שמוזגים יין שבאותו מקום, והאגור שהובא בבית יוסף והביאו הרמ"א להלכה ס"ל שמברכים הגפן על יין שמוזגו במים ובלבד שלא יהא היין אחד מששה במים, והאחרונים חלקו האם הרמ"א מפרש את מרן שמיירי בשמרי יין והרמ"א מיירי ביין עצמו, וכה"ח כתב שחולק על מרן שגם מיירי ביין עצמו וכ"כ העולת תמיד ועוד שאין לערב יותר משיעור של חצי מים, ואפילו בשעת הדחק כשאין לו כי אם מעט יין לא יערב רוב מים, ובאותו ב הביא שאם ברך בורא פרי הגפן על מים לא עלתה לו ברכתו כמבואר בשו"ע סימן רט (ס"א וב'), אמנם כשאשכנזי קידש והוציא ספרדי ביין שרובו מים יצא הספרדי ידי חובת קידוש די"ל דמלבד מה שאפשר לסמוך על דברי הפוסקים החולקים הרא"ש והאור זרוע שהובאו בשולחן ערוך (סימן ערב סעיף ט ב"א קמא) שהרי אין הוא נכנס בספק ברכה לבטלה מאחר שאינו מקדש בעצמו, יש להוסיף עוד שמאחר ולמקדש עצמו חשיב כיון, שהרי המקדש נוהג כדעת הרמ"א שלדעתו חשיב שפיר יין, לכן גם השומע יוצא ידי חובה מהמקדש דשומע כעונה לכל הדינים נאמר, וכמו דכל מעשיו של המברך או הקורא מתייחסים מבחינה הלכתית לשומע, ולפי זה גם בנידון דידן ספרדי השומע קידוש מאשכנזי יוצא ידי חובה. וכ"פ בילקוט יוסף. ובאותו ג' הביא מחלוקת האחרונים בגדר שומע כעונה דדעת הט"ז (באור"ח סימן קמ"א סק"ג) ועוד ששומע כעונה פירושו, שבזמן ששומע נעשה כהקורא עצמו וכגופו, ולכן אם החזן קורא מהכתב אפילו שזה שומע על פה נעשה כאילו גם הוא קורא מתוך הכתב ע"ש, אולם הגאון יעב"ץ בתשובותיו שאילת יעב"ץ (ח"א סי' עה) שחלק בזה על הט"ז ס"ל שלא אמרינן שכל מעשיו של המשמיע מתייחסים לשומע, וממילא סוף סוף הוי כקורא ע"פ. ובאותו ד' הביא והגם שיד הנטויה לדחות דעד כאן לא אמרינן שמתייחס מעשיו של המשמיע לשומע אלא דוקא דהווי בגדר כל הראוי לבילה דאין בילה מעכבת בו (קידושין כה ע"א) דהיינו שיש לו שייכות לדבר הזה, ויכול לעשותו בעצמו, כגון כשומע קריאת המגילה שהוא בעצמו ג"כ יכול לקרותה וכדו', אבל הכא אין לו שום אפשרות לעשות מעשה זה של הקידוש על יין כזה דהרי לגביו הווי כמיא בעלמא, אולם לפי דברי הט"ז הנ"ל שכתב דסומא יכול לעלות לס"ת מדין שומע כעונה, והרי התם הסומא אינו ראוי לבילה שהרי לעולם אינו יכול לקראו מתוך הכתב, ואפ"ה אמרינן ביה גדר זה של שומע כעונה שמעשה המשמיע מתייחס לשומע, וא"כ הכא נמי י"ל בנידון דידן. וכ"כ בשו"ת עטרת פז והאריך בזה, והסיק בנר"ד אף שידי קידוש יוצא ידי חובה אם שומע מאשכנזי שמברך על יין שרובו מים, כיון שיש כמה טעמים להתיר דלא גרע מחמר מדינה ואף לבילה במקום שאין לו יין או בדיעבד אם קידש יצא ידי חובה, ממילא אין חסרון אצל השומע שהוא ספרדי ואין לגביו ברכה לבטלה כיון שאינו טועם, והמעשה שעושה המקדש מתייחס גם אליו שאינו צריך לתפוס כוס ולשתות, והשומע מצד אחד יוצא ידי חובת

קידוש דיחשב לו כאלו קידש על יין הואיל ולגבי המשמיע חשיב יין, ומצד שני לא חשיב שברך לשיטתו ברכה לבטלה על משקה שרובו מים, וסמך לדבר קידושין (מ.) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, לכן יצא בזה ידי חובת קידוש, וכמו שפסקו בילקוט יוסף ובעמרת פו (ש), אמנם לגבי טעימה עדיין הדבר בספק דסוף סוף אף שאמרינן שומע כעונה גם היכא דמחוסר בילה [דהיינו שהוא עצמו לא יכול לברך ברכה זון], מ"מ לגבי טעימה יש חסרון נוסף בחפצא שהמשקה הוא מים לגבי השומע, ואם נתיר לו לשתות, יחשב לא רק 'מחשבה רעה' דהיינו הברכה של המשמיע אלא גם 'מעשה רע' שטעם על סמך ברכת הגפן שלשיטתו היא ברכה לבטלה אם היה מברך בעצמו על משקה שרובו מים, לכן נראה למעשה שאין להתיר לספרדי לטעום מיין שרובו מים כשביון לצאת ידי חובה מברכת הגפן שברך עליו אשכנזי, וכיון להוציא בזה גם את הספרדי ידי חובה.

סימן פו

בענין להלך עם שעון סולרי בשבת שנמנען מהשמש ונדלק כשנכנס למקום חשוך הביא באות א' שאין לחוש משום מתקן מנא, משום דהוי ליה דבר שאינו מתכוין במלאכה דרבנן, כעין שהתיר ביבי"א (ח"ו או"ח סימן ל"ה) בענין מילוי השעון בשבת שעדיין פועל ע"פ מש"כ בשו"ע (ס"י ש"ג סעיף ו) וז"ל: מיטה וכוס של פרקים, אם דרכם להיות רפויים, (שאו אין לגזור משום שמא יתקע בחוקה), מותר להחזירם לכתחלה בשבת, וא"כ הוא הדין לשעון שהדרך למלאותו ברפיון ולא להדקו בחוקה יתר על המדה, מחשש פן יתקלקל, שמותר למלאותו בשבת וכו' עי"ש ובאות ב' דן אם מותר לעגוד שעון אוטומאטי, שעל ידי תנועת היד מכונן את עצמו וממשיך לפעול וביב"א (ש) כתב ואף על פי שלענין הלכה אנו רגילים לפסוק להחמיר בפ"ר בדרבנן עכ"פ היכא דניחא ליה, הכא דבלא"ה רבו המתירים לעשות כן לכתחילה, גם החושש לדברי המחמירים, בכה"ג הו"ל ספק ספיקא לקולא, שמא הלכה שמותר למלאותו בידים, ושמא פ"ר בדרבנן מותר. ומכ"ש שעדיין י"ל דהכא הוי כלאחר יד, שאין דרך למלאות השעון אלא בידים, והו"ל פ"ר בתרי דרבנן דשרי וכו' ע"ש, ובאות ג' כתב וכמו כן הדלקת האור בשעון כשנכנס למקום חשוך הוי מלאכה דרבנן כיון שהאור בשעון הוא תאורת 'לד' וכ"כ בילקוט יוסף (שבת ח"ה פסקי רישיה בשבת סעיף יד) דאם לא ניחא ליה במלאכת האיסור [האסורה מדרבנן], אף שהוא פסיק רישיה, כל שהאיסור מדרבנן דעת רוב הפוסקים דשרי, אחר שאינו מתכוין למלאכת האיסור. והוא הדין היכא דלא איכפת ליה. ובאות ג' הביא הגדרת לא ניחא ליה היינו הפעולה שעושה כעת כגון כניסת אויר חם או יציאת אויר קר, אינה נוחה לו, והרי הוא בבחינת פסיק רישיה דלא ניחא ליה. ועפ"ז הסיק להתיר להלך עם שעון סולרי בשבת שנמנען מהשמש ונדלק כשנכנס למקום חשוך.

סימן פז

בענין פתיחת שקית קרח ולשתות ממנה בשבת ואח"כ לזרקה הביא שבמנוחת אהבה (ה"ג עמוד סא פרק מז סעיף ג) כתב וז"ל: אם יש משקה בשקית לא יתכוין לשתות ישירות ממנה רק להעביר את המשקה לכוס וממנו לשתות שאם יתכוין לשתות את המשקה ישירות

מן השקית נמצא שמתכוין לעשותה כוס ואסור משום מתקן מנא, שקודם פתיחתה לא היתה ראויה לשימוש כוס, וכל שמתקן ומשפר את שימושה הו"ל מתקן מנא, ובספרו שו"ת תפלה למושה (ח"א עמודים רנ"ג רס"ד) הוסיף שם שמ"מ אפשר להקל לשתות מהם ישירות ע"י קשית שתיה, כיון שאינו משתמש בפי וברופני הפחית והשקית א"כ אינו עושה אותם כוס.

וכתב דיש להשיב על דבריו דאין שתיה מהשקית מחשיבה את השקית לכלי, דכל כוונתו בזה רק להוציא את המשקה ממנה, בכל צורה שיצא, שהרי ברור כגון בשקית שוקו ששותה ממנה, היא הולכת ונמעכת ואין שום צורת כלי אפילו של כלי ארעי בזה, וכן דעת רוב בני אדם, וגם אם יתכוין לשתות קמעא קמעא ובנתיים השקית שומרת על הנותר, אין מחשבתו על הכלי כלל רק על המשקה בלבד. ובספר פסקי תשובות (סימן קנ"ג ס"ק י"ד) כתב בשם ספר ברכות שמים (פ"ה ח' אות י"א) ששקית ניילון לא חשיבא כלי כיון שאין לו 'תוך' קבוע אלא המים ממלאים ומנפחים חללו, אין זה בגדר כלי כלל, וכ"כ בספר הליכות שבת (עמוד קע"א אות י"ט) שאין בפתיחת קופסאות אלו יצירת כלי כי אין דעתו לאחסן בכלי שפתח שוב, אמנם מותר להחזיר אוכל או חמ"ץ שנשאר לו לאותה קופסא או שקית שהוציא מהם, דוהו מוגדר כאותו שימוש ולא שימוש חדש. והסיק שאין לחוש בזה ליצירת כלי. וכן בשאר קופסאות שימורים מותר לאכול או לשתות תוכנם מהם ישירות ואח"כ לזרוק את הכלי.

סימן פח

בענין שבע ברכות לגרוש שנשא בעולה הביא באות א' השולחן ערוך (אבן העזר סימן ס"ב סעיף ו') עד כמה מברכים ברכה זו (שבע ברכות חתנים), אם היה אלמן שנשא אלמנה, מברכין אותה ביום ראשון בלבד. ואם בחור שנשא אלמנה, או אלמון שנשא בתולה, מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה, שבתשובת נודע ביהודה (תניינא סי' ס"א) כתב דנואף שנשא בעולתא דידיה (וכ"ש באלמן שנשא בעולתא דלאו דידיה) דינו כאלמן שנשא אלמנה ואין מברכין ז"ב אלא יום ראשון בלבד. דעיקר ז"ב הוא מטעם שמחתו ושמחתה, וזה הוא אם לא טעמו טעם ביאה, משא"כ בנואף ונואפת שכבר טעמו טעם ביאה ואין להם שמחה כ"א כמו אלמן שנשא אלמנה ע"ש. ובתשובת גינת ורדים (חא"ה כלל א') כתב דנערה שנתפסה לזנות ואחר ימים כנסה אלמון אין לה ברכה אלא יום א' ושמחה ג' כו', ואין חילוק בזה בין זינתה לרצונה לאנסוה. ובמוכת עץ כתב דאע"ג דאין לה דין בתולה וכתובתה מנה, לענין ברכה לא יגרע ממנה משפט הבתולות, הואיל והיא חדשה אצלו שלא נבעלה לזולתו, ובתשובת חתם סופר (פ"ה קכ"ג) כתב דעל ביאת בתולה בלא חיבת נישואין ראשונים מברך, וגם על חיבת נישואין ראשונים בלא חיבת ביאה מברך, וא"כ אף על פי שטעם טעם ביאה כיון שהיא נישואין ראשונים שלו מברך כל ז', ובאות ב' הביא שבהר"ן (כתובות ו:): מבואר טעמו של דבר שברכת חתנים נתקנה על שמחת לבו של חתן, ולפי זה יוצא דדוקא בבחור שנושא בעולה, צריך לברך ז' ברכות כיון דאיכא עכ"פ חיבת נישואין דיליה, משא"כ בגרוש שנושא בעולה אף שהיא עדיין לא נישאת, ויש לה חיבת נישואין, לחתן אין חיבת נישואין ולא חיבת ביאה ולכן גרוש שנשא בעולה מברך יום אחד בלבד וכ"פ ביב"א (ח"ה אבהע"ז סימן י"א) ובשובע שמחות (ח"א עמוד ש').

סימן פט

בענין זוג שאינם שומרי תורה ומצות שהתגרשו והתייחדו אחר הגירושין ונבעלה לו, הביא באות א' דמבואר במשנה בגימין (פא) המגרש אשתו מן הנישואין ולנה עמו בפונדקי, ב"ש אומרים א"צ גט שני, וב"ה אומרים צריכה ממנו גט שני, ואמרינן התם שאפילו לא ראוה שנבעלה לב"ה צריכה גט שני, שהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. וכ"פ הרמב"ם (כפ"י מה' גירושין ה"ט) והמוש"ע אה"ע (סי' קמט ס"ב). ובתשובת הריב"ש (סי' ו') באנוס שנשא אנוסה בחוקותיהם, וישבה עמו כאשתו לכל דבר עד שנתעברה ממנו, ואח"כ עזב אותה, ועקבותיו לא נודעו וכו', ומדין המשנה הנזכר הורו קצת מן הגאונים שכל אשה שנבעלה בפני עדים צריכה גט ממנו. אולם הרמב"ם (בפרק י' מהלכות גירושין הלכה י"ט) דחה הוראת הגאונים בשתי ידים, וכתב שדבריהם רחוקים מדרכי ההוראה, שלא אמרו חכמינו ז"ל חזקה זו אלא באשתו שגירשה בלבד או במקדש על תנאי ובעל סתם שהרי היא אשתו, ובאשתו הוא שאמרו שחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, עד שיפרש בהדיא כן, אבל בשאר אנשים כגון פנוי הבא על פנויה אין חוששין לומר שמא לשם קידושין בעל. וכן הסכים הרשב"א ז"ל, וכ"כ הרמ"ה והרא"ש והרבה מן האחרונים. בנדון דידן שהתנו בנישואין כחוקות העכו"ם, הרי זה כאילו פירשו שאין דעתם לשם קידושין כדמו"י, וא"כ אינה אצלו כנשואה אלא כפילגש בלא כתובה וקידושין וכו', ועוד שזו היתה בחוקת נדה שלא היה להם מקוה טהרה, ואם לאיסור כרת התיר עצמו בביאתו איך יחוש לאיסור קל של פנויה. עכת"ד. ומרן הש"ע באה"ע (סי' קמט ס"ה) פסק כד' הרמב"ם הנ"ל, שלא אמרו חזקה זו אלא באשתו שגירשה או במקדש על תנאי ובעל סתם, אבל שאר כל הנשים בחוקת שבעל לשם זנות עד שיפרש שבעל לשם קידושין. ושם (סי' קמט ס"ו) הביא להלכה דברי הריב"ש הנ"ל. וכ"פ הרמ"א בהגה (סי' כו ס"א). ובאות ב' הביא שבש"ת הרדב"ז ח"א (סי' שנא) כתב דלא אמרו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא בישראל כשר הוהיר במצות דלא שביק היתרא ואכיל איסורא, או בסתם ישראל, משא"כ בזה שהוא פרוץ בעריות ובנכריות אתרע חזקתיה ולא שייכא ביה חזקה זו, אולם מדברי הרדב"ז עצמו בח"ד (סי' רע"ז), שנשאל בד"ן אשה שהוציאה בעלה משום זנות ונתיחדה עמו בפני עדים אם צריכה גט, והשיב ע"פ המשנה בגימין (פא) כשראוה שנבעלה נלע"ד דבכה"ג צריכה גט שני, שכיון שראינו שבעל ולא מזדהמא ליה כל מה שאפשר לו לתקן מתקן, וצ"ל שהרדב"ז מחלק בזה בין איסור נדה שהוא בכרת, וכיון שאינו חושש לאיסור כרת כ"ש שאינו חושש לאיסור בעילת זנות, אבל באיסור סומה שאינו חמור כ"כ ואין בו כרת מה שיכול לתקן ובעל לשם קידושין. והובא כ"ז ביב"א ח"ו (אבן העזר סימן א) והסיק דלכן אם בא לפנינו זוג שאינם שומרי תו"מ ואנו יודעים בוודאות שאינם זהירים באיסור נידה, ממילא אין לחוש שהבעל קידש את גרושתו בביאה זו, ולכן מהדין אינה צריכה גט ממנו, אולם אם אנו חוששים שהם זהירים באיסור נידה, יש להצריכם גט שני, שיש לחוש שעכ"פ ירצה לתקן את ביאתו, ולקדשה בביאתו, [וטוב להנהיג שבכל מקום שאפשר בזוג נשוי שהתגרשו והתייחדו לאחר הגירושין להצריכם גט לחומרא, כדי לא לחלק בין המקרים, ולהזהירם מחומר איסור יחוד אחר הגירושין].

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 אש.ש. אש.ש. X

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000